

dr hab. Janusz ROPSKI, prof. UJK
Instytut Nauk o Bezpieczeństwie
Uniwersytet Jana Kochanowskiego
w Kielcach

Tenczynek, dnia 20.06.2023r.

Recenzja rozprawy doktorskiej mgr Agaty GORCZYCY
pt. „Idea bezpieczeństwa rodziny
w polityce społecznej samorządu terytorialnego powiatu pińczowskiego”

Przyjęta do recenzji rozprawa doktorska Pani mgr Agaty Gorczycy napisana została pod kierunkiem naukowym ks. prof. dr hab. Tadeusza Borutki w Uniwersytecie Papieskim Jana Pawła II w Krakowie na Wydziale Nauk Społecznych oraz promotora pomocniczego dr Katarzyny Salamon.

1. Znaczenie podjętego tematu rozprawy doktorskiej

Bezpieczeństwo jednostek, grup społecznych i narodów nie tylko jest problemem militarnym, politycznym czy gospodarczym. Nie można go też redukować wyłącznie do wewnętrznych cech jednostek, zapominając o właściwościach i zadaniach systemów społecznych, w których te jednostki działają. Oprócz globalnych problemów takich jak zapewnienie pokoju, powiększające się w szybkim tempie nierówności w skali krajowej i międzynarodowej, zapewnienie trwałego rozwoju i rozsądnego gospodarowania środowiskiem ziemskim, równie ważnym wydaje się zagwarantowanie poczucia bezpieczeństwa społecznego.

Rozwój społeczeństw przynosi nowoczesne zagrożenia – postęp nauki i techniki umożliwił powstanie nowoczesnego przemysłu, zmieniło się naturalne środowisko. Szybka industrializacja spowodowała nowe rodzaje ryzyka, krańcowo różne od tych, które dotąd znane były ludziom.

Poczucie bezpieczeństwa jest nieodzownym elementem wpływającym na ogólny stan funkcjonowania społeczeństwa. Zależy od wielu różnych czynników, w tym od zagrożeń

społecznych, które pomimo licznych, istniejących sposobów zwalczania oraz wciąż pojawiających się nowinek w tej kwestii, dotyczą nadal znacznej części populacji.

Dlatego też szczególne znaczenie w kreowaniu właściwych postaw i wartości, zdobywaniu wiadomości i umiejętności w obszarze przeciwdziałania różnym zagrożeniom wynikającym bezpośrednio z pojawiających się problemów społecznych, odgrywa współczesna rodzina i jej bezpieczeństwo.

Zapewnianie bezpieczeństwa publicznego przez organy administracji samorządowej, to niewątpliwie ważny i trudny temat współczesnych czasów. Każdy z nas chce czuć się bezpiecznie. Samorząd terytorialny, któremu w Polsce powierzono istotną część zadań publicznych, został zobowiązany m.in. do działań na rzecz zapewnienia bezpieczeństwa i porządku publicznego.

Celem odbudowy systemu samorządowego w Polsce było m.in. upodmiotowienie wspólnot lokalnych, stymulacja wzrostu gospodarczego oraz rozwój kapitału społecznego, którego fundament stanowi zaufanie. Podstawowym warunkiem efektywności funkcjonowania samorządów terytorialnych jest swoista symetria: mieszkańcy muszą ufać swoim przedstawicielom, a władze lokalne muszą cieszyć się zaufaniem mieszkańców.

Aspekt społeczny problematyki samorządności terytorialnej ma niewątpliwie duży wpływ na strukturę procesów społecznych zachodzących na forum lokalnym. To w gminie jest najsilniejsza spośród wszystkich jednostek samorządu terytorialnego więź społeczna wyrażająca się poprzez wspólnotę miejsca zamieszkania. Przynależność do wspólnoty w ujęciu społecznym rodzi się w sposób spontaniczny na skutek styczności zachodzących na obszarze zamieszkania.

Polityka publiczna rozumiana jest najczęściej jako inicjowanie przez władzę publiczną komplementarnych pomysłów, podjętych decyzji i efektywnych działań dla osiągnięcia określonych celów, w przypadku konieczności rozwiązania pojawiającego się problemu społecznego.

Polityka wiąże się ściśle z państwem. Dotyczy urzędów, gdzie jest kategorią odnoszącą się do władzy i działania ludzkiego – czyli sztuki polityki. Polityczność determinowana jest zarówno przez działanie, jak i przez organizację i wiąże się z realizacją zadań związanych z interesem publicznym.

Uzasadniając istotność tematu rozprawy doktorskiej należy zauważyć, że problematyka bezpieczeństwa rodziny w politykach społecznych władz samorządowych jest niezwykle ważna, ponieważ społeczności lokalne kształtują silne więzi społeczne oraz różne formy

lokalnego życia zbiorowego, w oparciu zarówno o wspólne normy, wartości, cele jak i działania.

Autorka pracy słusznie podkreśla, że w ostatnich latach w życiu rodziny nastąpiły poważne zmiany, spowodowane wieloma czynnikami takimi jak niepewność gospodarcza, nośniki informacji, obyczaje oraz znaczny upadek autorytetów i instytucji odpowiedzialnych za wychowanie i kształtowanie młodego pokolenia, a dokonujące się przemiany polityczne i gospodarcze spowodowały wzrost potrzeb i oczekiwań społecznych. Zmusza to administrację samorządową do poszukiwania sposobów dostosowania lokalnej polityki społecznej do nowych sytuacji.

Temat rozprawy doktorskiej podjęty przez Panią mgr Agatę Gorczycę wychodzi naprzeciw zapotrzebowaniu społecznemu i ma niebagatelne znaczenie dla polityki społecznej i edukacyjnej państwa szczególnie teraz, kiedy społeczeństwo naszego kraju jest narażone na wiele zagrożeń zewnętrznych jak i wewnętrznych. Dlatego też istnieje potrzeba kształtowania świadomości i poczucia bezpieczeństwa obywateli w zakresie potencjalnych zagrożeń militarnych i cywilizacyjnych, a przede wszystkim zagrożeń mogących pojawić się w miejscu zamieszkania.

2. Ocena metodologiczna

Pod względem metodologicznym praca skonstruowana jest poprawnie. Przedmiotem badań autorka uczyniła proces kształtowania i urzeczywistniania bezpieczeństwa rodziny w polityce społecznej powiatu pińczowskiego.

Cel dociekań badawczych - to analiza (optymalizacja) działań władz samorządowych powiatu w zakresie kształtowania bezpieczeństwa rodziny.

Oryginalnie i ciekawie pod względem metodologicznym został sformułowany główny problem badawczy, który dla autorki dysertacji zamknął się w pytaniu: w jakim zakresie w politykach społecznych samorządu terytorialnego powiatu pińczowskiego są urzeczywistniane idee bezpieczeństwa społecznego?

Tak sformułowany główny problem badawczy został doprecyzowany trafnie zaprojektowanymi dziewięcioma problemami szczegółowymi, w których autorka stara się precyzyjnie poznać i wyjaśnić zagrożenia dla bezpieczeństwa społecznego, poczucie bezpieczeństwa mieszkańców w wielu obszarach, a także działania podejmowane przez władze samorządowe w celu kształtowania bezpieczeństwa społecznego obywateli

Widać wyraźnie, że jest to próba naukowego spojrzenia na bezpieczeństwo społeczne przez pryzmat realizowanych polityk publicznych oraz działań władz samorządowych w celu aktywizacji, koordynacji i wspierania lokalnych podsystemów bezpieczeństwa.

Główna metoda badawcza to krytyczna analiza ilościowa i jakościowa zgromadzonych dokumentów, która to pozwala na selekcję, opis i naukową interpretację zawartych w nich faktów. W tym konkretnym przypadku były to dokumenty władz samorządowych (sprawozdania, uchwały), programy wybranych partii politycznych i innych podmiotów uczestniczących w wyborach samorządowych.

Autorka postanowiła także znaleźć odpowiedź na pytanie - jak samorząd terytorialny zapewnia ochronę i stara się przedsięwziąć środki organizacyjno-prawne w dziedzinie polityki społecznej z obszaru edukacji, zdrowia, wychowania, rodziny, aby optymalnie przeciwdziałać zagrożeniom wykluczenia i marginalizacji społecznej oraz dostosować pomoc i wsparcie społecznie do potrzeb i oczekiwań mieszkańców Pińczowa.

W pełni zgadzam się z autorką, że intensywne przeobrażenia związane ze zmianami społecznymi, które występują we współczesnym świecie odrzucają wartości i przekonania, powodują powstanie w rodzinach zjawisk niepożądanych takich jak przemoc czy uzależnienia, a brak stabilności i poczucia bezpieczeństwa wpływa negatywnie na ludzką egzystencję.

Oceniając dobór metody badawczej w postaci badania dokumentów należy podkreślić jej dużą wartość poznawczą i możliwość szerokiego zastosowania. Dzięki tej metodzie autorka mogła ustalić cele i zadania konkretnych instytucji, jakość działania i uzyskane efekty i dokonać analizy porównawczej określonych danych zawartych w oficjalnych dokumentach.

Podsumowując ten aspekt oceny pracy należy stwierdzić, iż wiedza i umiejętności metodologiczne Pani mgr Agaty Gorczyicy odzwierciedlają odpowiedni poziom naukowy pozwalający na dość swobodne poruszanie się w prezentowanej problematyce, tym bardziej, że w toku pozostałej części rozprawy autorka stara się umiejętnie dowodzić swoich racji poprzez przemyślaną i rzetelną argumentację.

3. Struktura pracy

Gruntowna lektura rozprawy doktorskiej upoważnia mnie do stwierdzenia, że posiada ona wymaganą i logiczną strukturę dla tego typu prac naukowych. Recenzowana praca składa się ze wstępu, pięciu głównych części/rozdziałów zawierających 24 tematycznie powiązanych podrozdziałów. Całość pracy wieńczy zakończenie oraz bibliografia.

Rozdział pierwszy recenzowanej dysertacji zatytułowany został „Bezpieczeństwo rodziny w polityce społecznej na przykładzie działań powiatu pińczowskiego”. Autorka stara

się w nim przedstawić bezpieczeństwo społeczne przez pryzmat potrzeb, rozumianych jako wymogi, których spełnienie jest niezbędne do kontynuacji życia, rozwoju i prawidłowego funkcjonowania człowieka.

Mam w tym miejscu drobną uwagę do tytułu rozdziału, a mianowicie można było pominąć część dotyczącą powiatu pińczowskiego, ponieważ trudno w nim znaleźć treści związanych w opisem działań władz powiatu dotyczących polityki prorodzinnej.

W rozdziale drugim, zatytułowanym „Organizacyjne i prawne ramy działalności samorządowej” możemy znaleźć treści dotyczące historii idei samorządowości w Polsce, kompetencji samorządu, jednostek samorządowych w polskim systemie organizacyjnym, a także rzetelną charakterystykę samorządu terytorialnego w powiecie pińczowskim.

Rozdział trzeci poświęcony został metodologii badań własnych. Autorka dysertacji zawarła w nim sformułowany cel i przedmiot badań, główny problem badawczy i problemy szczegółowe, przedstawiła wybrane przez siebie metody i techniki badawcze, a także charakterystykę terenu badań.

Kolejny, czwarty rozdział poświęcony został problematyce bezpieczeństwa egzystencjalnego, rodzinnego i zawiera takie treści jak: zagwarantowanie stabilizacji w środowisku zamieszkania, perspektywy rozwojowe w społeczności lokalnej, bezpieczeństwo mieszkaniowe i środowiskowe, czy sposób organizacji pomocy społecznej.

Ostatni, piąty rozdział nosi tytuł „Profilaktyka marginalizacji w kontekście bezpieczeństwa i rodziny”. Autorka dysertacji przedstawia w nim niezwykle ważne treści związane z przemocą wobec starszych, kobiet i dzieci w rodzinie, troskę o bezpieczeństwo i przyjazne otoczenie rodziny, a także współpracę samorządu z innymi instytucjami i organizacjami w celu zapobieganiu przemocy.

Szkoda, że autorka zrezygnowała z graficznego przedstawienia uzyskanych materiałów badawczych w postaci tabel, zdjęć czy wykresów. Wydaje mi się, że dużo łatwiej byłoby czytającemu dokonywać porównań i interpretacji przytaczanych danych liczbowych.

4. Ocena merytoryczna

Układ jak i treść rozprawy dobrze oddaje właściwe przygotowanie metodologiczne autorki do prowadzenia badań naukowych.

Autorka trafnie zauważa, że studia i badanie bezpieczeństwa rodziny w polityce społecznej jest nowatorskie i niezwykle ważne, ponieważ ich celem jest kształtowanie odpowiedzialności obywatelskiej w życiu społeczności lokalnych. Znaczący wkład w

zapewnienie bezpieczeństwa socjalnego obywateli stanowi polityka społeczna państwa, ale także zyskujące na popularności polityki publiczne.

Polityka publiczna rozumiana jest najczęściej jako inicjowanie przez władzę publiczną komplementarnych pomysłów, podjętych decyzji i efektywnych działań dla osiągnięcia określonych celów, w przypadku konieczności rozwiązania pojawiającego się problemu społecznego.

Autorka ze znanym koncentruje się na problemach, które pojawiają się we współczesnym świecie i proponuje, aby spojrzeć na nie z perspektywy zagrożeń bezpieczeństwa współczesnej rodziny, głównie ze względu na wszechobecność ich występowania i permanentny charakter oddziaływania.

Doktorantka zakłada, że poznanie dysfunkcji konkretnych rodzin i usytuowanie ich w konkretnym środowisku oraz miejscu zamieszkania, jest niezwykle istotne dla zapewnienia poczucia bezpieczeństwa i stabilizacji. Zwraca też uwagę na to, że współczesne rodziny przechodzą dość intensywne przeobrażenia związane ze zmianami społecznymi, co skutkuje odrzuceniem jednych wartości i przekonań bez wytworzenia się nowych, a w rodzinach daje się zauważyć takie niepożądane zjawiska jak uzależnienia i przemoc.

Rzetelnie został przeanalizowany *Raport o stanie powiatu pińczowskiego*, zawierający podsumowanie działalności Zarządu Powiatu, a w szczególności realizację polityk, programów, strategii i uchwał.

Zwieńczeniem rozprawy doktorskiej jest jej zakończenie, w którym autorka dokonuje weryfikacji postawionych przez siebie problemów badawczych w oparciu o przyjęte założenia metodologiczne. Autorka trafnie zauważa, iż gwarantem bezpieczeństwa człowieka w wymiarze jednostkowym i zbiorowym na wielu poziomach jest państwo, które powinno w porę podejmować odpowiednie działania na szczeblu centralnym, z udziałem administracji rządowej oraz jednostek samorządu terytorialnego.

Ważne miejsce i uwagę władz publicznych w pierwszej kolejności powinno zajmować socjalne zabezpieczenie rodziny jako całości, dlatego też konieczna jest odpowiednia koordynacja programów instytucji pomocy społecznej, zorientowana na niesienie pomocy jednostkom i grupom społecznym w celu zapewnienia stabilności.

Reasumując ocenę merytoryczną przedłożonej rozprawy doktorskiej chciałbym zaznaczyć, że na korzyść Doktorantki przemawia właściwy tok logicznej konstrukcji i metodologiczna konsekwencja w rozwiązywaniu sformułowanego problemu badawczego. Ważnym uzupełnieniem dociekań badawczych są zamieszczone w pracy bogate wątki

teoretyczne, świadczące o tym, że zachowana została dbałość autorki o zapewnienie odpowiedniego kontekstu treściowego prowadzonych rozważań.

Jednak po wnikliwej lekturze przedłożonej mi do recenzji rozprawy doktorskiej pojawiają się także pytania, na które chciałbym uzyskać wyczerpującą odpowiedź od Doktorantki podczas publicznej obrony swojej pracy.

1. Dlaczego zrezygnowała Pani z graficznego przedstawiania zebranych danych liczbowych oraz uzyskanych wyników badań?
2. Jak ocenia Pani poczucie bezpieczeństwa mieszkańców powiatu pińczowskiego i od jakich czynników ono zależy?
3. Jak ocenia Pani politykę władz samorządowych i państwowych dotyczącą zaspokajania potrzeb i rozwiązywania problemów społecznych w odniesieniu do takich zagrożeń jak deprawacja i demoralizacja?
4. Proszę scharakteryzować współczesny model rodziny – czy mamy do czynienia z kryzysem, czy też przemianą?

5. Wnioski końcowe

Poważnym atutem recenzowanej pracy jest jej strona językowa. Praca skonstruowana jest profesjonalnie z uwzględnieniem kategorii semantycznych adekwatnych dla nauk społecznych. Strona edytorska pracy nie budzi zastrzeżeń, zamieszczone przypisy i odsyłacze wykonane są starannie i czytelnie.

Zawarta w rozprawie interpretacja badań empirycznych świadczy o dużych umiejętnościach Doktorantki pozwalających na samodzielne rozwiązywanie problemów badawczych. Tym samym stwierdzam, że Doktorantka wykazała się dużą wiedzą merytoryczną i praktycznymi umiejętnościami w posługiwaniu się wybranymi metodami, technikami i narzędziami badawczymi, a całość rozprawy oceniam pozytywnie.

W związku z powyższym stwierdzam, że rozprawa spełnia wymogi określone przez Ustawę z dnia 20 lipca 2018r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz.U. z 2018 r. poz.261) i wnoszę o dopuszczenie mgr Agaty Gorczycy do dalszych etapów przewodu doktorskiego.

Janusz ROPSKI